

kristendommen. Under denne historiske transformation dannedes den „tradition“, der i dag er grundlaget for samfundet. Hviding skildrer Marovos folk som fuldt moderne deltagere i verdensmarkedet og drevne modspillere over for nationalregeringen og internationale tømmerkompagnier, mineselskaber og trawlfiskere. Han drager her nytte af norske erfaringer med at håndtere analysen af samspillet mellem mikro- og makroskala.

I nogle fortræffelige kapitler viser han, hvordan fundamentale marovobegreber gennem kognitive operationer med prototype, metafor og metonymi håndterer sociale relationer fleksibelt i skiftende situationer. „Side“ er således et begreb, der ordner enheder i gensidig opposition, reciprocitet og ansvarlighed, mens „sti“ forbinder personer eller steder til lands og til vands i en erfaringsbaseret kortlægning af forbindelser. Disse begreber vejleder foretagsomhed fra daglige fisketure over forvaltningen af søterritorier til forhandlinger med udenlandske kompagnier. Gang på gang imponeres man over Hvidings evne til at vælge de rigtige teoretiske redskaber, der kan gøre rede for social kompleksitet i en dynamisk proces af forandring og kontinuitet – på et materiale af stor rigdom og dybde.

Denne bog burde blive brugt som kursusmonografi, ikke bare i regional sammenhæng, men som et forbillede for, hvad moderne antropologi kan præstere. For en rådvild antropologi i postmoderne krise viser den på ny, hvilke indsigter, der kan vindes med den etnografiske feltmetode. Desuden er Hvidings tilgang af stor praktisk relevans for anvendt antropologi. Desværre har bogen en kvalitet, der i undervisning er en hæmsko: Det er en monografi af malinowskiske dimensioner, sådan som de sjældent udgives i dag. Med 375 tekstsider overstiger den, hvad de fleste studenter kan nå at læse på et tætpakket kursus. Her må man vælge nogle kapitler ud. Det må også indrømmes, at Hviding her og der forfalder til gentagelser og ind imellem udtrykker sig i en støvet sociologisk jargon. Man kunne ønske, at han kunne finde tid til at udgive en forkortet paperbackudgave til undervisningsbrug. Indtil da vil jeg anbefale, at man lægger en let kurs gennem dette ocean af viden og kaster nettet ud over de rigeste fiskebanker. God fangst!

John Liep
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

KNUT-INGE KLEPP, PAUL M. BISWALO & AUD TALLE (red.): Young People at Risk. Fighting AIDS in Northern Tanzania. Scandinavia University Press 1995. 243 sider.

Denne bog er specielt interessant, fordi den præsenterer erfaringer fra et godt femårigt kombineret forsknings- og interventionsprogram. Denne type litteratur er særdeles velkommen og nyttig for såvel forskere, planlæggere og projektfolk, der arbejder med sundhed i Afrika. MUTAN er et tanzaniansk-norsk aidsprojekt, der startede i 1989 i områderne omkring Arusha og Kilimanjaro. I bogens første del (kapitel 1-7) præsenteres specifikke studier af sociale, kulturelle og økonomiske faktorer, der har indflydelse på især de unges risici for hivsmitte. Anden del af bogen (kapitel 8-15) er baseret på konkrete erfaringer fra en række forskellige interventioner, der er gennemført som en del af Tanzanias Nationale Aidskontrol Program (NACP) og MUTAN-samarbejdet.

Bogen indledes med en epidemiologisk oversigt over hiv/aids-udbredelsen i regionen på baggrund af tilgængelig data fra forskellige hivscreeningsprogrammer. Oversigten viser på linie med andre studier fra Østafrika, at udbredelsen af hiv er langt højere i byerne end på landet, og at unge kvinder er hårdest ramt, specielt prostituerede kvinder.

Kapitel 2 og 3 beskriver unge kvinders øgede smitterisiko. I kapitel 2 fokuseres på de kvindelige tjenere i lokale barer i Namenga, der som regel også er prostituerede, og i kapitel 3 beskrives, hvordan unge merukvindes seksualitet i det moderne samfund indgår i en udveksling på lige fod med andre goder for at skabe sociale relationer. Kapitel 4 og 5 beskriver unge mænds reproduktive liv hos henholdsvis chagga omkring byen Moshi og hos maasaierne. Philip Setels kapitel om de unge chaggamænds reproduktive liv og egne opfattelser af deres seksualitet er specielt godt, fordi han går lidt dybere end flere af de andre forfattere i sin analyse af de ændringsprocesser i samfundet, der udsætter den unge befolkning for en øget hivrisiko. Kapitlerne 6 og 7 om Barabaig og unge i Kahe fremhæver, som flere af de forrige kapitler, at opløsningen af traditionel praksis omkring seksuel socialisering er en meget vigtig faktor til forståelsen af den øgede seksuelle aktivitet med mange partnere og deraf følgende hivrisiko. I anden del af bo-

gen præsenteres et væld af spændende erfaringer fra forskellige interventioner vedrørende oplysning og rådgivning omkring hiv/aids. Målgrupperne for disse sundhedsprogrammer spænder vidt: skoleprogrammer med 6. og 7. klasses børn i 18 forskellige skoler i området (kapitel 8), en lokal ngo-kvindegruppes oplysningsaktiviteter i lokalsamfundet, „community counselling“ i en landsby, specielle oplysningsaktiviteter i forhold til lastbilchauffører og barpiger på store rastepladser langs Dar es Salaam-Tunduma-hovedvejen, „peer education“ i Mereranimineområdet og rådgivning på hospitaler før, under og efter hivtest. Flere af aktiviteterne er pilotprojekter, og der er bestemt gode erfaringer at bygge videre på, og heldigvis diskuterer de enkelte kapitler også de problemer, de forskellige projekter er stødt på undervejs. Således beskriver kapitel 9, at undervisningen i skolerne gav eleverne en øget viden om hiv og aids, at aids blev et diskussionsemne såvel i skolen som uden for, og at især drengene efterfølgende var indstillet på at begrænse deres seksuelle aktivitet. Et af problemerne viste sig til gengæld at være en massiv modstand fra Undervisnings- og Kulturministeriet mod at undervise i brug af kondomer, så dette element måtte simpelthen tages ud af skoleprogrammet. Lies og Biswalos kapitel om „community counselling“ beskriver, hvordan MUTAN er gået systematisk til værks i forbindelse med et hiv/aids-rådgivningsprojekt i en landsby i Arushaområdet. Inden man for alvor gik i gang med rådgivning, udarbejdede man lokalsamfundsanalyser, der både indeholdt demografiske oplysninger og analyser af lokale opfattelser af aids. Det er et godt kapitel, fordi det så tydeligt fremgår, at de lokale opfattelser og praksis tages alvorligt og analyseres kontinuert i forsøget på at finde de bedst mulige metoder til rådgivning. Kapitlerne 12 og 13 viderebringer erfaringer fra oplysningsprojekter i såkaldte „High Transmission Areas“, hvor man primært har benyttet sig af „peer education“. Disse projekter viser foreløbig positive resultater, men hvorvidt indsatsen også på længere sigt har en effekt, vil fremtiden vise. Kapitel 14 præsenterer erfaringer fra et kontrolprogram for STDs („Sexually Transmitted Diseases“). Her støder projektet på modstand i lokalsamfundet mod genitale undersøgelser. Folk var bange for disse undersøgelser; mænd frygtede at blive impotente, gravide kvinder, at de skulle abortere, og mange andre, at pro-

jektmedarbejderne i virkeligheden var familieplanlægningsfolk. Sidste kapitel handler om rådgivning i forbindelse med hivtest. Kapitlet fremstår stærkt, især fordi problematikken illustreres så klart gennem fem små cases.

Bogen er særdeles relevant for alle, der arbejder med hiv/aids-interventioner i Afrika. Men bestemt også for forskere og andre, der har interesse i anvendt sundhedsforskning, fordi den netop både beskriver de sociale, kulturelle og økonomiske forhold, der har indflydelse på hivsmittetrisikoen, og meget omhyggeligt beskriver metoder og refleksioner i forbindelse med interventionsprojekterne.

Kombinationen af forskning og intervention er efter min mening både bogens styrke og svaghed. Styrke, fordi det er godt og nødvendigt at koble forskning og implementering tættere sammen. Den slags samarbejde burde være langt mere almindelig inden for projekt- og bistandsverdenen. Svaghed, fordi det alligevel ikke lykkes helt at bygge bro mellem forskningsdelen og implementeringsdelen. Første del af bogen hedder netop „Planning for Action: Implications for Intervention“, men det virker som om, at nogle af interventionerne ikke konkret har taget udgangspunkt i de sociale og kulturelle studier. I kapitel 14, hvor den lokale modstand mod underlivsundersøgelser fremlægges, skriver forfatterne: „vi lærte, at vi blev nødt til at kende deres kulturelle begreber for at forstå deres opførsel“ (s.209), men det var jo lige præcis det, bogens første del kunne bidrage til. Dette citat er for mig at se netop et udtryk for, at studierne i første halvdel af bogen ikke har været tæt nok knyttet til interventionsprojekterne, eller at den viden, disse studier har genereret, ikke i tilstrækkelig grad har været anvendt.

På trods af høje tal for aidstilfælde i Tanzania er det egentlig interessant, at det i flere kapitler nævnes, at meget få mennesker faktisk kender eller har mødt mennesker med aids. Det kunne være relevant at fokusere på stigmatiseringen af aids i de pågældende lokalsamfund og få belyst, hvordan der kommunikeres og handles i forhold til konkrete aidstilfælde. Bogen vil forhåbentlig og sandsynligvis blive læst af mange, fordi den behandler et så aktuelt emne og formidler megen viden og erfaring fra konkrete studier og interventioner.

*Helle Samuelsen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*